

Peter Seljak

Bivalno zadovoljstvo in socialni kapital starejših ljudi

POVZETEK

Za kakovostno življenje v starosti in zagotavljanje koncepta staranja v domačem okolju je pomembno bivalno okolje starejših ljudi, ki ga vrednotimo z bivalnim zadovoljstvom. Bivalno zadovoljstvo starejših ljudi, ki se ocenjuje z zadovoljstvom s stanovanjem, sosesko in sosedi, ima pomembno vlogo za njihov socialni kapital. Namen raziskave je bil ugotoviti stanje in oceniti dejavnike bivalnega okolja in socialnega kapitala starejših ljudi ter pomen bivalnega zadovoljstva za okrepitev njihovega socialnega kapitala. Teoretična izhodišča smo oblikovali na osnovi dognanj teorije bivalnega zadovoljstva in teorije socialnega kapitala. Podatke smo zbrali z lastnim anketnim vprašalnikom in jih obdelali z metodo opisne in sklepne statistike, pri čemer smo z regresijsko analizo preverjali postavljene hipoteze. Raziskano populacijo tvori 531 nad 60 let starih ljudi, ki bivajo v domačem okolju.

Rezultati so pokazali, da je bivalno okolje starejših ljudi dobro. Najpogosteje živijo v starih in velikih lastniških hišah, v katerih dnevno preživijo veliko časa, so nanje močno navezani in z njimi zelo zadovoljni. V soseski jih najbolj motita hrup in smrad. Zadovoljni so s pokrajino, manj pa s prilagojenostjo soseske invalidom in starejšim ter z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin. Pri svojih sosedih cenijo, da upoštevajo njihovo zasebnost, so z njimi prijazni in se z njimi dobro razumejo. Manj zadovoljni so glede nudenja pomoči s strani sosedov.

Ugotovili smo, da dejavniki bivalnega zadovoljstva pozitivno vplivajo na okrepitev socialnega kapitala starejših ljudi. Rezultati raziskave potrjujejo, da je stanovanje najpomembnejši dejavnik bivalnega zadovoljstva starejših ljudi ter da soseska krepi njihov občutek varnosti. Sosedje so pomembni, saj vplivajo na okrepitev njihovih socialnih omrežij in medsosedske povezanosti. Ugotovitve raziskave lahko služijo kot temelj za prenovitev politik na področju kakovosti življenja starejših ljudi ter oblikovanje sodobnih modelov za samostojno in neodvisno bivanje starejših ljudi v domačem okolju.

Ključne besede: starejši ljudje, bivalno okolje, bivalno zadovoljstvo, socialni kapital

AVTOR

Peter Seljak je leta 2017 zaključil doktorski študij v Mariboru na Alma Mater Europaea-Evropski center. Tam je predavatelj na dodiplomskem študijskem programu socialne gerontologije na področju neprofitnih organizacij, prostovoljskega

delo, ekonomskih vidikov varne starosti in socialnega podjetništva ter koordinator praktičnega usposabljanja. Pri svojem delu na stanovanjskem področju se je pogosto srečeval s stanovanjsko problematiko starejših ljudi, kar je postalo njegovo interesno raziskovalno področje. Raziskovalno in projektno se posveča bivanju starejših ljudi, njihovemu socialnemu kapitalu, prostovoljstvu in samodoločenosti.

ABSTRACT

Residential satisfaction and social capital of older people

For the quality of life in old age as well as for ensuring the concept of »ageing in place« residential environment of older people is important; we value it with residential satisfaction. Residential satisfaction of older people, which is assessed by satisfaction with housing, neighbourhood and neighbours, plays an important role in their social capital. The purpose of the research was to determine the state of the residential environment, to assess the factors of residential satisfaction and social capital of older people and the importance of residential satisfaction for enhancing older people's social capital. The theoretical background used in the research was based on a theory of residential satisfaction and a theory of social capital.

In our research we used a survey method. Data were collected using our own questionnaire. The survey obtained data given by 531 Slovenian older people living at home and older than 60 years. Data were analysed using the descriptive and inferential statistical methods, and the three hypotheses were cross checked with regression analysis.

The results indicate that the residential environment of older people is good. Most often they live in old and large owner-occupied houses in which they daily spend a lot of time, are strongly attached to them and are very satisfied with them. In the neighbourhood they are most disturbed by noise and stench. They are satisfied with the landscape, but less with adaptation of the neighbourhood to disabled and older people and the maintenance of sidewalks, roads and public areas. Older people appreciate that their neighbours respect their privacy, are friendly and get along well with them. They are less satisfied with their neighbours when it comes to offering help by them.

We found that the factors of residential satisfaction significantly influence the enhancing social capital of older people. The results confirm that housing is the most important factor of residential satisfaction, and that the neighbourhood enhances the sense of security of older people. The neighbours are important to older people as they are strengthening their networks and neighbourhood connectedness.

Based on the results, we find that the older people's residential satisfaction has a significant importance for their perception and enhancing of social capital. The findings of this research provide the basis for the renewal of older people's quality

of life policies and the creation of contemporary models for their independent living in home environment.

Keywords: older people, residential satisfaction, social capital, housing, neighbourhood, neighbours

AUTHOR:

Peter Seljak has completed his PhD in social gerontology at the Alma Mater Europaea-Evropski center, Maribor in 2017. He is an associate lecturer at the undergraduate program of Social gerontology in the field of non-profit organizations, voluntary work, economic aspects of safe ageing and the social entrepreneurship, and the coordinator of practical training. His work in the housing sector often deals with the housing problems of older people, which as a subject poses an interesting research challenge to him. The focus of his research is oriented towards the field of older people's housing, their social capital voluntary work and self-determination.

1 UVOD

Spremembe na vseh področjih življenja so postale pomembna stalnica in od starejših ljudi zahtevajo primeren in pravočasen odziv. V dolgoživi družbi spremembe povzročajo spremenjeno percepcijo glede bivalnega okolja. Bivalno okolje starejših ljudi oblikujejo bivalne razmere, razmere in stanje v bivalni soseski in odnosi s sosedi.

Kakovost življenja starejših ljudi je pomembno odvisna od bivalne kakovosti, ki se ugotavlja z bivalnim zadovoljstvom, pri katerem se vrednotijo stanovanje, soseska in sosedje. V okviru bivalne kakovosti se zaznavajo potrebe po starejšim ljudem prilagojenih in opremljenih stanovanjih, infrastrukturi v skupnosti in ponudbi storitev v skupnosti. V primerjavi z drugimi generacijami starejši ljudje večji pomen pripisujejo sosedom in odnosom z njimi.

Socialni kapital preko dejavnikov socialnega kapitala pomembno vpliva na posameznikovo učinkovitost. Starejšim ljudem so pomembna varnost, solidarnost, prostovoljstvo in omrežja, ki pozitivno vplivajo na njihovo zdravje, dobro počutje, neodvisnost in socialno vključenost. Na krepitev socialnega kapitala vpliva tudi bivalno zadovoljstvo starejših ljudi.

V raziskavi smo uporabili izhodišča teorije bivalnega zadovoljstva, ki je bila temelj za ugotavljanje bivalne kakovosti starejših ljudi in teorijo socialnega kapitala, ki je bila pri starejših ljudeh osnova za proučevanje vloge in pomena socialnega kapitala.

Namen raziskave je bil proučiti bivalno okolje, bivalno zadovoljstvo in socialni kapital starejših ljudi. Prav tako je bil namen raziskave ugotoviti vlogo in pomen bivalnega zadovoljstva za okrepitev socialnega kapitala starejših ljudi

ter ugotoviti, kakšen je pomen stanovanja, sosedov in soseske, kot elementov bivalnega zadovoljstva v njihovem življenju.

Skladno z raziskovalnim problemom in namenom raziskave smo si zastavili naslednje cilje:

- na podlagi proučevanja relevantne literature in virov oblikovati teoretična izhodišča bivalnega zadovoljstva starejših ljudi v procesu okrepitve njihovega socialnega kapitala;
- na podlagi teoretičnih izhodišč oblikovati empirični model raziskave, s katerim smo s pomočjo kvantitativnih metod raziskali vlogo in pomen bivalnega zadovoljstva v okrepitvi socialnega kapitala starejših ljudi;
- raziskati, kako starejši ljudje ocenjujejo in zaznavajo svoje stanovanje, sosede in sosesko ter svoj socialni kapital;
- s pomočjo statistične analize ugotoviti vpliv bivalnega zadovoljstva na socialni kapital starejših ljudi.

Na podlagi raziskovalnega problema in teoretičnih izhodišč smo oblikovali tri hipoteze:

1. pri starejših ljudeh je stanovanje najbolj izrazit element bivalnega zadovoljstva,
2. soseska povečuje varnost starejših ljudi,
3. sosedje vplivajo na socialne mreže in sosedsko povezanost starejših ljudi.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

Za kreiranje teoretičnih izhodišč smo uporabili ugotovitve teorije bivalnega zadovoljstva in teorije socialnega kapitala, ki sta primerni za obravnavo raziskovalnega problema ter doseganje namena in ciljev raziskave. Povezavo med bivalnim zadovoljstvom in socialnim kapitalom izpostavlja tudi Ramovš (2014, str. 10), ki trdi, da je odločilni dejavnik staranja v skupnosti sožitje med generacijami, ki se kaže v konkretnem sobivanju v prostoru in času, v sodelovanju pri različnih dejavnostih in v globljih osebnih odnosih.

2.1 BIVALNO ZADOVOLJSTVO

Bivalna kakovost, ki jo ugotavljamo z bivalnim zadovoljstvom, obsega ocenjevanje ožjega in širšega bivalnega okolja, kamor sodijo stanovanje, soseska in sosedje. Pri starejših ljudeh kakovostno bivalno okolje s svojimi lastnostmi spodbuja občutek blaginje in zadovoljstva, kar zagotavlja višjo kakovost življenja posameznika in varuje njegove ekonomske, družbene in kulturne aktivnosti. V dolgoživi družbi je pomembno izvajanje koncepta »staranje v domačem okolju«¹,

¹ Angleško: aging in place. Ameriški nacionalni inštitut za staranje (National Institute of Aging – NIA) definira koncept »staranja v domačem okolju« kot obliko bivanja, ko starejši ljudje ne glede na starost, sposobnosti in dohodek živijo neodvisno, samostojno in varno v poznanem in domačem okolju (dom in skupnost) tako dolgo, kakor je mogoče (National Institute of Aging, 2020).

ki starejšim ljudem zagotavlja čim daljše življenje v domačem in poznanem bivalnem okolju (Golant, 2018, str. 189), z zagotavljanjem ustreznih podpornih storitev (Wiles idr., 2012, str. 358). Večina starejših ljudi, ki potrebujejo oskrbo in nego, živi v domačem okolju, kjer jim družina in sosedge nudijo pomoč (Goriup in Lahe, 2018, str. 170). Ob tem znani slovenski prostorski sociolog Zdravko Mlinar meni, da bi lahko s pridom izkoristili ves prazen stanovanjski fond starejših ljudi in ga ob prenovi namenili mladim družinam za reševanje njihove stanovanjske problematike (Mlinar, 2009, str. 87). Ob tem bi z različnimi oblikami sobivanja krepili medgeneracijsko sodelovanje in sožitje med generacijami ter omogočali izvajanje medgeneracijske solidarnosti in izmenjave.

Bivalna kakovost, ki jo ugotavljamo z bivalnim zadovoljstvom, obsega ocenjevanje ožjega in širšega bivalnega okolja, kamor sodijo stanovanje, soseska in sosedge. Pri starejših ljudeh kakovostno bivalno okolje s svojimi lastnostmi spodbuja občutek blaginje in zadovoljstva, kar zagotavlja višjo kakovost življenja in varuje njegove ekonomske, družbene in kulturne aktivnosti. Bivalno zadovoljstvo vključuje posameznikov nivo presoje ožjega in širšega bivalnega okolja (Terzano, 2014, str. 239), ki ga oblikujejo stanovanje², soseska, sosedge in skupnost (Galster in Hesser, 1981, str. 631).

Ugotavljanje bivalnega zadovoljstva se v stanovanjskih raziskavah osredotoča na človekovo objektivno in subjektivno ocenjevanje razmer stanovanja in okolice v odnosu do njegovih potreb in pričakovanj (Amerigo, 1992, str. 5). Bivalno zadovoljstvo starejših ljudi je skupek odnosov med njihovim splošnim zadovoljstvom ter lastnostmi in značilnostmi ožjega in širšega fizičnega in socialnega bivalnega okolja (Rioux in Werner, 2011, str. 168). Golant (2018, str. 198) meni, da starejšim ljudem ni pomembno samo stanovanje, ampak tudi širša okolica, kjer se stanovanje in soseska nahajata, ter sosedge, saj so odnosi s sosesko in sosedi prav tako pomembni kot samo stanovanje.

Stanovanjske raziskave obsegajo ugotavljanje fizičnih lastnosti stanovanja, kot so vrsta, starost, velikost, lega, število stopnic do stanovanja, pritikline, opremljenost, ustreznost notranje in zunanje konstrukcije ter ustreznost stanovanja glede na individualne potrebe. Poleg tega obsegajo ugotavljanje zadovoljstva s stanovanjem, navezanosti na stanovanje, zasebnosti in varnosti, motečih dejavnikov v stanovanju ter stroškov vzdrževanja in obratovanja. Bivalno zadovoljstvo starejših ljudi je odvisno od soseske, v kateri živijo, od dostopnosti do storitev in infrastrukture, naravnega okolja, varnosti ter od pripadnosti skupnosti (Evans idr. 2002, str. 381). Proučevanje soseske se nanaša na preživljanje časa v soseski, moteče dejavnike, zadovoljstvo in navezanost na sosesko (Sengupta in Tipple

² Stanovanje je opredeljeno kot vse vrste fizičnega prostora, v katerem posameznik izvaja osnovne in druge aktivnosti, ki omogoča zavetje, zaščito in zasebnost ter prostor, ki loči zasebno od javnega. Stanovanje vpliva na socialni položaj, zdravje in dobro počutje posameznika ter je pomemben element človekove socializacije in vir njegovega premoženja. Pojavne oblike stanovanja kot bivalnega prostora so soba, stanovanje, hiša in počitniški objekt (Seljak, 2017, str. 13–15).

2007, str. 2009). Rioux in Werner (2011, str. 166) ugotavljata, da na bivalno zadovoljstvo vplivajo odnosi in stiki s sosedi, pri čemer je starejšim ljudem pomembno zadovoljstvo z njimi, navezanost nanje in sosedska pomoč. Fernandez-Carro idr. (2015, str. 199) izpostavljajo, da imajo značilnosti stanovanja ključno vlogo pri ocenjevanju bivalnega zadovoljstva.

Bivalno zadovoljstvo starejših ljudi vpliva na njihov nivo kakovosti življenja, zdravja, duševnega dobrega počutja in socialna omrežja (Evans idr. 2002, str. 382). Raziskave bivalnega zadovoljstva najpogosteje ugotavljajo zadovoljstvo s stanovanjem in sosesko (Smrke idr., 2018, str. 76). Tema dvema vidikoma smo v naši raziskavi dodali še ugotavljanje zadovoljstva s sosedi.

2.2 SOCIALNI KAPITAL

Opredelitve socialnega kapitala so številne in pri nekaterih avtorjih kompleksne. Vsem opredelitvam je skupno, da socialni kapital temelji na odnosih in povezavah v družbi ter omogoča posameznikov in družbeni razvoj. Najenostavneje socialni kapital opredelimo kot bogastvo posameznika, ki je osnovano na sodelovanju in vpetosti v socialne vezi in mreže, in ki povečuje občutek pripadnosti, zaupanja in solidarnosti (Socialni in kulturni kapital, 2020).

Socialni kapital ima pozitivne učinke na učinkovitost posameznika in družbe kot celote, zato ga je potrebno okrepiti. S teorijo socialnega kapitala (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1995), raziskujemo elemente, ki določajo socialni kapital posameznika in vpliv, ki ga ima socialni kapital v človeškem kapitalu. Prostovoljstvo, zaupanje, sodelovanje, družbena kohezija in socialne mreže so pogoj za socialno vključenost ljudi ter za ustvarjanje dobrih odnosov med posamezniki, v skupnosti in družbi (Titenburn, 2013, str. 19).

Ustrezen socialni kapital je temelj kakovostnega in uspešnega staranja; to še posebej velja za samske med starejšimi ljudmi (Cannuscio idr, 2003, str. 396). Visoka raven socialnega kapitala prispeva h kakovosti življenja starejših ljudi, ker to vpliva na njihovo boljšo socialno vključenost, zdravje, dobro počutje, samostojnost, neodvisnost in učinkovitost (Stockel in Litwin, 2013, str. 283). Gray (2009, str. 5) ugotavlja, da socialni kapital starejšim ljudem zagotavlja materialno podporo in čustveno oporo, pri čemer so verske, športne in druge organizacije pomemben vir socialne podpore in – kot trdi Gehmacher (2010, str. 1) – prostovoljstvo starejših ljudi vpliva na njihovo aktivno družbeno življenje. Socialno vključeni starejši ljudje s pogostimi kontakti z drugimi ocenjujejo bivalno okolico kot pozitivno družbeno okolje (Filipovič idr., 2005, str. 207), pri čemer socialne mreže starejših ljudi in povezanost v soseski vplivajo na njihovo zadovoljstvo s sosedi (Seljak, 2019, str. 23).

Socialni kapital povečuje socialno vključenost starejših ljudi. Ponce idr. (2014, str. 739–744) ugotavljajo, da se socialna vključenost povečuje do 80. leta starosti, kasneje se prične zmanjševati, zato je v vseh starostnih obdobjih pomembno

vklučevanje v različne medosebne in družbene dejavnosti, ki povečujejo kohezijo, medgeneracijsko sodelovanje in sožitje ter omogočajo, da starejši ljudje svoje znanje in izkušnje prenašajo na druge generacije. Nygard idr. (2015, str. 234) izpostavljajo, da so pri starejših ljudeh članstva v različnih verskih, rekreativnih, športnih in drugih organizacijah ter druge družbene dejavnosti osnova za pridobivanje zaupanja v ljudi in družbo. Zdravje se v starosti krepi preko socialnega kapitala z vključevanjem starejših ljudi v skupnosti, z zaupanjem v druge ljudi ter s podporo družbe preko promocije zdravja, kar pri starejših ljudeh krepi opolnomočenje, medgeneracijsko sodelovanje, gradi zaupanje v družbo ter zmanjšuje osamljenost med starejšimi ljudmi (Koutsogeorgou idr., 2014, str. 627). Pri starejših ljudeh na njihovo zadovoljstvo s soosko pomembno vpliva njihov občutek varnosti in aktivna vključenost v lokalno okolje (Seljak, 2019, str. 24).

V naši raziskavi smo proučevali enajst vplivnih dejavnikov socialnega kapitala starejših ljudi: prostovoljstvo, zaupanje, solidarnost in recipročnost, varnost, sodelovanje v lokalni skupnosti in družbena aktivnost, omrežja, medsosedska povezanost, opolnomočenje in politično aktivnost, informacije in komunikacije, socialno kohezijo in vključenost ter vrednost življenja.

3 METODE

V raziskavi smo uporabili kvantitativni metodološki pristop z anketiranjem. Podatke smo zbrali z lastnim merskim inštrumentom in obdelali z metodami opisne in sklepne statistike.

Merski instrument

Merski instrument v obliki anketnega vprašalnika smo oblikovali na podlagi postavljenih teoretičnih izhodišč. Anketni vprašalnik je vključeval 45 vprašanj. V prvem delu so bila vprašanja o demografskih podatkih anketirancev, v drugem delu vprašanja o bivališču, bivalnih razmerah in trditve o bivalnem zadovoljstvu, v tretjem delu trditve o socialnem kapitalu posameznika.

V vprašalniku smo uporabili lestvico intervalnega tipa z vrednostmi od 1 do 5, nominalne, ordinarne in razmernostne merske lestvice.

Vzorec

Uporabili smo neverjetnostno kvotno vzorčenje, s katerim smo zagotovili uravnoteženo strukturo po spolu in uravnoteženost glede urbanega in ruralnega okolja. V raziskavo smo vključili ljudi, ki so starejši od 60 let in bivajo v domačem okolju. Anketni vprašalnik smo razdelili 1250 ljudem, od katerih ga je izpolnilo 849 (67,9 %). 544 anketirancev (43,5 %) je anketni vprašalnik izpolnilo v celoti. Iz nadaljnje analize smo izločili 305 anketnih vprašalnikov, saj so vključevali vsaj en manjkajoč podatek. Pri pregledu smo iz 544 vprašalnikov izločili še 13 zaradi

neustreznosti podatkov ali starostne neustreznosti. Tako smo v raziskavo vključili 531 ustrezno izpolnjenih anketnih vprašalnikov, to je 42,5 % od poslanih.

Anketiranci so bili stari od 60 do 95 let, njihova povprečna starost je znašala 72,7 let. Med njimi je bilo 315 žensk (59,3 %) in 216 moških (40,7 %). Prebivali so v vseh slovenskih statističnih regijah. Večina anketirancev (61,3 %) je živelo v ruralnem okolju. Glede na zakonski status jih je bilo več kakor polovica (57,8 %) poročenih ali v zunajzakonski skupnosti, preostali so bili ovdoveli (27,5 %), ločeni (11,1 %) in samski (3,6 %). Anketiranci so živeli skupaj z zakoncem ali s partnerjem (52,4 %), sami (25,3 %), s svojimi otroki (10,2 %), s člani drugih generacij (11,1 %), z drugimi sorodniki (0,2 %) in drugimi ljudmi (0,8 %). V povprečju so imeli 2,0 otroka. Povprečna velikost njihovega gospodinjstva je znašala 2,3 člana.

Po izobrazbi je med anketiranci prevladovala srednješolska in poklicna izobrazba (52,7 %). Več kakor polovica jih je svoje zdravstveno stanje ocenila kot srednje dobro in zelo dobro (57,3 %). Večina (92,8 %) je bila upokojenih. Skoraj polovica (48,6 %) jih je menilo, da jim mesečni dohodek zagotavlja le osnovne potrebe, 14,7 % anketirancev pa je menilo, da z mesečnim dohodkom težko zagotavlja osnovne potrebe.

Potek raziskave in obdelave podatkov

Pred začetkom anketiranja smo anketirance seznanili z varovanjem osebnih podatkov, z anonimnostjo in prostovoljno vključitvijo v anketiranje. Anketiranje je potekalo na področju celotne Slovenije med 20. majem do 10. septembrom 2016.

Pridobljene empirične podatke smo analizirali s statističnim programom SPSS. S korelacijsko matriko smo najprej preverili povezanost spremenljivk in nato nadaljevali s faktorsko analizo, s pomočjo katere smo združili spremenljivke in ustvarili nove spremenljivke – latentne faktorje. Na ta način smo dobili manjše število latentnih faktorjev.

V raziskovanje smo vključili 55 spremenljivk in sicer 30 iz sklopa »bivalno zadovoljstvo« in 25 spremenljivk iz sklopa »socialni kapital«. S faktorsko analizo smo oblikovali pet faktorjev v sklopu »bivalno zadovoljstvo« in sedem faktorjev v sklopu »socialni kapital«.

Z metodo multiple regresijske analize, s katero smo merili povezavo in vpliv med več neodvisnimi in odvisnimi spremenljivkami, smo preverjali postavljene hipoteze.

4 REZULTATI

V nadaljevanju so rezultati raziskave o stanovanju, soseski in sosedih predstavljeni s pomočjo opisne statistike, rezultati o bivalnem zadovoljstvu in socialnem kapitalu pa so predstavljeni s pomočjo sklepne statistike.

4.1 STANOVANJE, SOSESKA IN SOSEDI

Rezultati raziskave kažejo, da so anketiranci v svojem stanovanju preživelih povprečno 11,7 ur na dan. V stanovanju so bivali povprečno 36,0 let, v soseski 42,3 let in v domačem kraju 48,6 let. Tri četrtine (75,5 %) jih je kot vrsto stanovanja, v katerem živijo, opredelilo kot hišo (samostojno, dvojček, vrstno, dvostanovanjsko ali počitniško), preostali pa kot stanovanje v bloku ali stolpnici (24,5 %). Pri skoraj dveh tretjinah anketirancev (64,4 %) se stanovanje nahaja v pritličju ali 1. nadstropju. V tabeli 1 je predstavljena analiza podatkov o starosti stanovanja, velikosti stanovanja, številu stopnic do stanovanja in številu sob v stanovanju.

Tabela 1: Starost, velikost, število stopnic in število sob v stanovanju

Podatek	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
Starost stanovanja v letih	44,7	25,74	1	200
Velikost stanovanja v m ²	104,4	51,76	20	400
Število stopnic do stanovanja	18,1	51,76	0	286
Število sob	3,4	1,46	1	10

Legenda: N = 531

Vir: Seljak, 2017, str. 77.

V tabeli 2 so predstavljeni podatki o problemih, ki so jih anketiranci zaznali v stanovanju.

Tabela 2: Problemi v stanovanju

Vrsta problema	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Pomanjkanje prostora	76	14,3
Trohnoba v oknih, vratih ali tleh	51	9,6
Vlaga ali voda skozi stene ali streho	67	12,6
Odsotnost notranjega stranišča	5	0,9
Odsotnost kadi ali tuša	3	0,6
Odsotnost prostora za posedanje zunaj	56	10,6
Nič od navedenega	361	69,1
Skupaj (N)	531	100,0

Vir: Seljak, 2017, str. 78.

Skoraj tretjina anketirancev (30,9 %) je torej zaznavala vsaj enega od stanovanjskih problemov; najpogosteje pomanjkanje prostora, vlago ali vodo skozi stene ali streho, pomanjkanje prostora za posedanje zunaj stanovanja ter trohnobo v oknih, vratih ali tleh.

V tabeli 3 so podatki o stanovanjskem statusu anketirancev. Velika večina anketirancev (83,8 %) je svoj stanovanjski status opredelilo kot lastniški/solastniški brez ali s hipoteko, 13,6 % so brezplačni uporabniki in 6,2 % najemniki.

Tabela 3: Stanovanjski status

Vrsta stanovanjskega statusa	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Lastnik ali solastnik brez hipoteke	418	78,7
Lastnik ali solastnik s hipoteko	27	5,1
Najemnik s tržno najemnino	6	1,1
Najemnik z neprofitno najemnino	4	0,7
Brezplačni uporabnik	72	13,6
Drugo	4	0,7
Skupaj (N)	531	100,0

Vir: Seljak, 2017, str. 78.

Pri anketirancih smo proučevali njihovo navezanost na kraj, sosesko, sesede in stanovanje, v katerem živijo. Podatki v tabeli 4 kažejo, da so bili anketiranci najbolj navezani na stanovanje in najmanj navezani na sosede.

Tabela 4: Navezanost na kraj, sosesko, sosede in stanovanje

Spremenljivka	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Navezanost na kraj	4,2	1,08
Navezanost na sosesko	4,0	1,16
Navezanost na sosede	3,1	1,28
Navezanost na stanovanje	4,3	0,99

Legenda: minimum = 1, maksimum = 5, N = 531

Vir: Seljak, 2017, str. 116.

Pri anketirancih smo proučevali zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo, s sosesko, sosedi in stanovanjem. Podatki prikazani v tabeli 5 kažejo, da so bili najbolj zadovoljni s svojim stanovanjem (povprečje ocene znaša 4,4) in najmanj s sosedi (povprečje ocene 3,6).

Tabela 5: Zadovoljstvo z bivalno situacijo, sosesko, sosedi in stanovanjem

Spremenljivka	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Zadovoljstvo z bivalno situacijo	4,2	0,90
Zadovoljstvo s sosesko	4,0	0,97
Zadovoljstvo s sosedi	3,6	1,10
Zadovoljstvo s stanovanjem	4,4	0,84

Legenda: Minimum = 1, maksimum = 5, N = 531

Vir: Seljak, 2017, str. 118.

V soseski, kjer anketiranci živijo, jih 77,4 % preživi veliko časa. Kot moteč dejavnik so v njej najpogosteje zaznali hrup (11,1 % anketirancev) in smrad (8,9 % anketirancev). V zvezi s svojo sosesko so bili najbolj zadovoljni s pokrajino (naravo) in najmanj z njeno prilagojenostjo invalidom in starejšim ter z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin.

Glede sosedov so najbolj zadovoljni s tem, da upoštevajo njihovo zasebnost, da so prijazni in se z njimi dobro razumejo (povprečje na 5-stopenjski lestvici znaša 4,2). Najmanj zadovoljni pa so z nudenjem pomoči s strani sosedov (tu je povprečje na pet stopenjski lestvici 3,8).

4.2 »BIVALNO ZADOVOLJSTVO«

S faktorsko analizo kot metodo za ugotavljanje medsebojne povezanosti večjega števila spremenljivk smo v sklopu »bivalno zadovoljstvo« iz 30 spremenljivk oblikovali pet faktorjev, s katerimi smo pojasnili več kot 64 % variance.

Prvi faktor smo poimenovali »zadovoljstvo s sosedi«. Z njim se izrazito povezujejo spremenljivke prijateljstvo, prijaznost, razumevanje, odnos, zadovoljstvo, pomoč, upoštevanje zasebnosti in nudenje podpore s strani sosedov.

Drugi faktor smo poimenovali »ustreznost stanovanja«, s katerim se izrazito povezujejo spremenljivke o ustreznosti notranje konstrukcije (tla, notranja vrata, zidovi in strop, pohištvo), ustreznost zunanje konstrukcije (vhod, fasada) in ustrezne razporeditve prostorov.

Tretji faktor smo poimenovali »zadovoljstvo s stanovanjem«; z njim se izrazito povezujejo spremenljivke zadovoljstva s pritiklinami (sanitarije, shramba, kurilnica), zadovoljstvo z opremljenostjo (vodovod, odplake, elektrika, ogrevanje), zadovoljstvo z vzdrževanjem stanovanja, splošnim zadovoljstvom s stanovanjem in zadovoljstvo z velikostjo stanovanja.

Četrty faktor smo poimenovali »moteči dejavniki v soseski«. Z njim se izrazito povezujejo spremenljivke o težavah z onesnaženostjo, težavah z neurejenostjo, težavah z gnečo ali prenaseljenostjo, težavah s smradom in težavah s hrupom.

Zadnji, peti faktor, smo poimenovali »zadovoljstvo s sosesko«, s katerim se izrazito povezujejo spremenljivke zadovoljstvo z dostopnostjo in povezavami, zadovoljstvo z lokacijo, zadovoljstvo s storitvami, zadovoljstvo z vzdrževanjem in zadovoljstvo z grajenostjo stavb.

4.3 »SOCIALNI KAPITAL«

S faktorsko analizo smo v sklopu »socialni kapital« iz 25 spremenljivk oblikovali sedem faktorjev, s katerimi smo pojasnili več kot 66 % variance.

Prvi faktor smo poimenovali »prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost« in se izrazito povezuje s spremenljivkami o prostovoljstvu, članstvu v organizacijah, udeležbo na dogodkih v lokalni skupnosti in brezplačno pomočjo drugim.

Drugi faktor smo poimenovali »zaupanje«, ki se izrazito povezuje z zaupanjem v pravosodni sistem, državne organe, medije, policijo in vojsko.

Tretji faktor smo poimenovali »varnost«, ki se izrazito povezuje s spremenljivkami varnosti v soseski, varnosti pred kriminalom in nasiljem ter dobrim počutjem v lokalni skupnosti.

Četrty faktor smo poimenovali »omrežja«, s katerim so povezane spremenljivke srečanja s sosedi, pogovori s sosedi in srečanja z znanci.

Peti faktor smo poimenovali »opolnomočenje in vrednost življenja«, s katerim se izrazito povezujejo spremenljivke o sprejemanju pomembnih odločitev za spremembo življenja, o sreči v življenju in cenjenosti s strani družbe.

Šesti faktor smo poimenovali »medsosedska povezanost«, s katerim se izrazito povezujejo spremenljivke o prošnji sosedu za pomoč, nudenju pomoči sosedom in srečevanju v soseski.

Zadnji, sedmi faktor, smo poimenovali »družbena kohezija in vključenost«, s katerim se izrazito povezujejo spremenljivki druženje z drugimi ljudmi in druženje z ljudmi druge narodnosti, ekonomski in socialni status ter vera.

5 RAZPRAVA

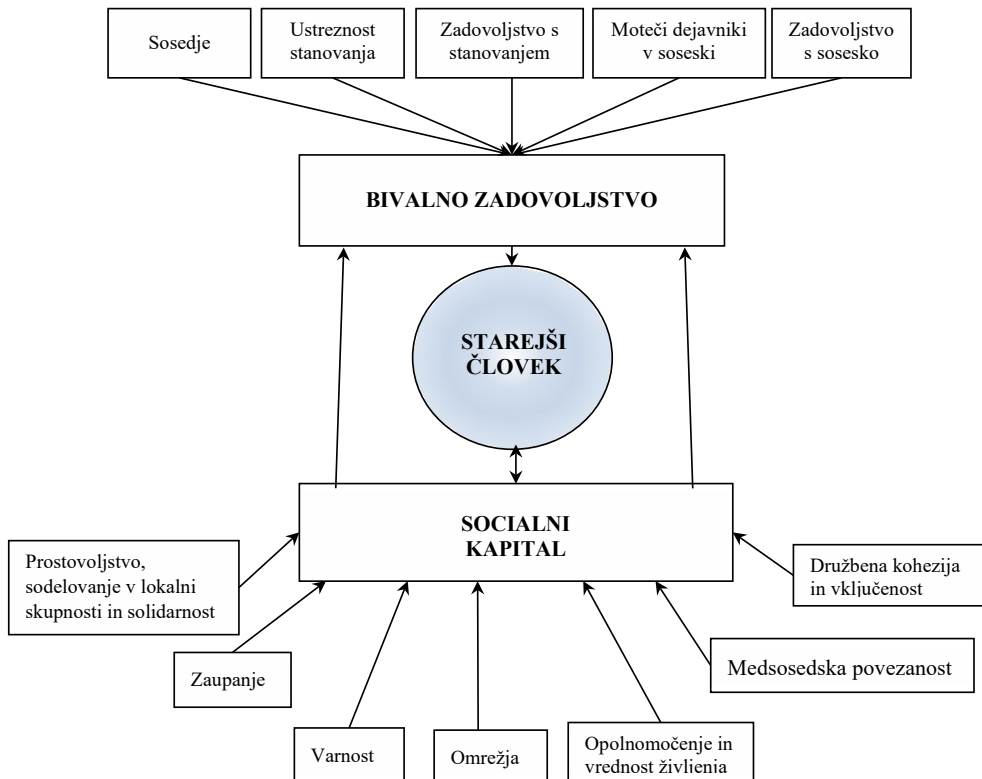
Rezultati faktorske analize v sklopih »bivalno zadovoljstvo« in »socialni kapital« izpostavljajo vplivne dejavnike bivalnega zadovoljstva in socialnega kapitala starejših ljudi; predstavljamo jih v modelu vplivnih faktorjev (Slika 1).

Za preizkušanje postavljenih hipotez smo uporabili multiplo regresijsko analizo, s katero smo merili vpliv neodvisnih spremenljivk na odvisne spremenljivke. Za hipoteze smo oblikovali napovedno moč regresijskega modela.

V regresijski model za preizkus prve hipoteze »Pri starejših ljudeh je stanovanje najbolj izrazit element bivalnega zadovoljstva« smo vključili neodvisne spremenljivke »zadovoljstvo s sosedi«, »ustreznost stanovanja«, »zadovoljstvo s stanovanjem«, »moteči dejavniki v soseski« in »zadovoljstvo s sosesko«, ter odvisno spremenljivko »zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«. Iz regresijskega modela lahko ugotovimo močno povezanost med neodvisnimi in odvisno spremenljivko, saj korelacijski koeficient R znaša 0,680 in multipli korelacijski koeficient R^2 0,463, kar pomeni, da neodvisne spremenljivke pojasnijo 46,3 % variance v odvisni spremenljivki. Vrednost F -testa (F je 90,405) in stopnja tveganja p (p je 0,000), kažeta na povezanost med neodvisnimi in odvisno spremenljivko. Pri napovedni moči neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko lahko ugotovimo, da je vpliv vseh neodvisnih spremenljivk statistično značilen. Največ variance, ki smo jo ugotavljali z regresijskim koeficientom β in stopnjo tveganja p , v odvisni spremenljivki pojasnita neodvisna spremenljivka »zadovoljstvo s stanovanjem« (β je 0,609; p je 0,000) in »ustreznost stanovanja« (β je 0,182; p 0,000). Vrednost t -testa (t je 19,024) je najvišja in dovolj visoka pri spremenljivki »zadovoljstvo s stanovanjem«. Na podlagi teh ugotovitev lahko potrdimo prvo hipotezo, da je stanovanje najbolj izrazit dejavnik bivalnega zadovoljstva starejših ljudi.

V regresijski model za preizkus druge hipoteze »Soseska vpliva na varnost starejših ljudi« smo vključili neodvisni spremenljivki »moteči dejavniki v soseski« in »zadovoljstvo s sosesko« ter odvisno spremenljivko »varnost«. Iz regresijskega

Slika 1: Model vplivnih faktorjev

Vir: Lastna raziskava, 2020.

modela za odvisno spremenljivko lahko ugotovimo povezanost med neodvisnima in odvisno spremenljivko, saj korelacijski koeficient R znaša 0,371 in multipli korelacijski koeficient R^2 0,138, kar pomeni, da neodvisni spremenljivki pojasnita 13,8 % variance v odvisni spremenljivki. Vrednost F -testa (F je 42,119) in stopnja tveganja p (p je 0,000), kažeta na povezanost med neodvisnima in odvisno spremenljivko. Pri napovedni moči neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko lahko ugotovimo, da je vpliv neodvisnih spremenljivk statistično značilen. Največ variance v odvisni spremenljivki pojasni neodvisna spremenljivka »zadovoljstvo s sosesko« (β je 0,317; p je 0,000). Manj variance pojasni neodvisna spremenljivka »moteči dejavniki v soseski« (β je 0,192; p je 0,000). Vrednost t -testa je najvišja in dovolj visoka pri spremenljivki »zadovoljstvo s sosesko« (t je 7,850). Na podlagi ugotovitev lahko potrdimo drugo hipotezo, da pri starejših ljudeh soseska vpliva na varnost starejših ljudi.

V regresijski model za preizkus tretje hipoteze »Sosedje vplivajo na omrežja in medsosedska povezanost starejših ljudi« smo vključili neodvisno spremenljivko »sosedje« in odvisni spremenljivki »omrežja« in »medsosedska povezanost«. Iz regresijskega modela za odvisni spremenljivki lahko ugotovimo dobro povezanost

med neodvisno in odvisnima spremenljivkama »omrežja« (R je 0,438, R^2 0,192) in »medsosedska povezanost« (R je 0,472, R^2 0,236), kar pomeni, da neodvisna spremenljivka pojasni 19,2 % in 23,6 % variance v odvisnih spremenljivkah. Vrednost F -testa (F pri spremenljivki »omrežja« je 125,884, F pri spremenljivki »medsosedska povezanost« je 145,018) in stopnja tveganja p (p je 0,000) kažeta na dobro povezanost med neodvisno in odvisnima spremenljivkama. Pri napovedni moči neodvisne spremenljivke za odvisni spremenljivki lahko ugotovimo, da je vpliv neodvisne spremenljivke »sosedje« statistično značilen (pri spremenljivki »omrežja« je β 0,392 in p je 0,000, pri spremenljivki »medsosedska povezanost« je β 0,438 in p je 0,000). Vrednost t -testa zanaša pri odvisni spremenljivki »omrežja« 11,220 in pri odvisni spremenljivki »medsosedska povezanost« 17,452. Na podlagi ugotovitev lahko potrdimo tretjo hipotezo, da pri starejših ljudeh sosede vplivajo na njihova omrežja in medsosedsko povezanost.

Ugotovitve raziskave kažejo, da pri starejših ljudeh na zadovoljstvo z bivanjem vplivajo spremenljivke, ki se nanašajo na stanovanje, sosesko in sosede. Ugotovitve potrjujejo, da je bivalno zadovoljstvo pri starejših ljudeh visoko, pri čemer imajo pomembno vlogo stanovanje, soseska in sosede, kar sovpada z ugotovitvami Riouxove in Wernerjeve (2011, str. 166). Pri starejših ljudeh je torej stanovanje najpomembnejši element bivalnega zadovoljstva, kar se ujema z ugotovitvami Fernandez-Carrove idr. (2015, str. 199).

V raziskavi starejši ljudje socialnemu kapitalu pripisujejo pomembno vlogo. Pomembni so jim prostovoljstvo in sodelovanje v lokalni skupnosti, zaupanje, občutek varnosti, omrežja, opolnomočenost, vrednost življenja, medsosedska povezanost, družbena kohezija in vključenost, kar so potrdile tudi druge raziskave (Lunsford in Janes, 2016, str. 97). Ugotavljamo, da ima na občutek varnosti starejših ljudi pomembno vlogo soseska, v kateri živijo, da so jim pomembni moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo s sosesko. Prav tako ugotavljamo, da so sosede starejšim ljudem pomembni, saj vplivajo na okrepitev njihovih omrežij in medsosedske povezanosti kot trdijo tudi Filipović idr. (2005, str. 207).

Vpliv socialnega kapitala na okrepitev bivalnega zadovoljstva odpira nova spoznanja o pomembnosti bivalnega zadovoljstva in socialnega kapitala pri starejših ljudeh. Uporaba spoznanj o pomembnosti bivalnega zadovoljstva in socialnega kapitala so temelj za prenovitev politik na področju kakovosti življenja starejših ljudi in oblikovanje sodobnih modelov za samostojno in neodvisno bivanje starejših ljudi v domačem okolju ter povečanje družbene prepoznavnosti pomena socialnega kapitala starejših ljudi v dolgoživi družbi.

Ugotovitve raziskave potrjujejo, da je teorija bivalnega zadovoljstva ustrezen teoretični konstrukt, s katerim smo prepoznali vlogo in pomen bivalnega zadovoljstva za okrepitev socialnega kapitala starejših ljudi.

V raziskavi smo se omejili na vlogo in pomen bivalnega zadovoljstva za okrepitev socialnega kapitala starejših ljudi ter uporabili stanovanje, sosesko in sosede

kot dejavnike bivalnega zadovoljstva za okrepitev omejenega nabora dejavnikov socialnega kapitala. Raziskava je bila omejena na področje Slovenije, njena omejitev je tudi relativna zahtevnost in obsežnost merskega inštrumenta za enote v raziskovalnem vzorcu ter vzorčenje z vključevanjem ljudi starejših od 60 let, ki živijo doma in so sposobni za samostojno izpolnjevanje anketnega vprašalnika.

6 ZAKLJUČEK

Pričujoča raziskava posega na področje bivalnega zadovoljstva in socialnega kapitala starejših ljudi. Z njo smo hoteli pridobiti odgovore na vprašanja o bivalnem okolju starejših ljudi ter o vlogi in pomenu bivalnega zadovoljstva za okrepitev socialnega kapitala starejših ljudi; to smo preverili s kvantitativnim metodološkim pristopom.

Glede bivalnega okolja starejših ljudi smo ugotovili, da živijo večinoma v lastniških oziroma solastniških stanovanjih, ki so stara, velika in se nahajajo v pritličju ali prvem nadstropju, da večinoma živijo v hišah, kjer dnevno preživijo veliko časa, da so nanje močno navezani in z njimi zelo zadovoljni. V soseski jih najbolj motita hrup in smrad. Zadovoljni so s pokrajino, manj pa s prilagojenostjo soseske invalidom in starejšim ter z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin. Pri svojih sosedih cenijo, da upoštevajo njihovo zasebnost, so z njimi prijazni in se z njimi dobro razumejo. Manj so zadovoljni glede nudenja pomoči s strani sosedov.

V raziskavi smo prepoznali vplivne dejavnike bivalnega zadovoljstva in socialnega kapitala. Vplivni dejavniki bivalnega zadovoljstva so sosedje, ustreznost stanovanja, zadovoljstvo s stanovanjem, moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo s sosesko. Vplivni faktorji socialnega kapitala so prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost, zaupanje, varnost, omrežja, opolnomočenje in vrednost življenja, medsosedska povezanost in družbena kohezija in vključenost. Rezultati raziskave potrjujejo, da je pri starejših ljudeh stanovanje najpomembnejši element bivalnega zadovoljstva, prav tako pa so jim pomembna sosedje in soseska, v kateri živijo. Ugotavljamo, da ima soseska, v kateri živijo starejši ljudje, statistično pomemben vpliv na okrepitev njihovega občutka varnosti. Enako tudi sosedje pri starejših ljudeh vplivajo na okrepitev njihovih socialnih omrežij in medsosedske povezanosti.

S temi ugotovitvami daje raziskava o bivalnem zadovoljstvu in socialnem kapitalu starejših ljudi na polju socialno-gerontološke znanosti in drugih družboslovnih znanosti nova spoznanja k teoriji bivalnega zadovoljstva in teoriji socialnega kapitala.

LITERATURA

- Amerigo Maria (1992). A model of residential satisfaction. V Mazis Aristides in Kleopatra Karaletsou, (ured.). V: *Socio-Environmental Metamorphoses: Builtscapes, Landscape, Ethnoscape, Euroscape*, Vol. V. Salonica: Aristitel University of Thessaloniki.
- Bourdieu Pierre (1986). The Forms of Capital. V John G. Richardson (ured.). V: *Handbook of Theory and Research for Sociology of Education*, str. 241–258. New York: Greenwood Press.
- Cannuscio Carolyn, Jason Block in Ichiro Kawachi (2003). Social Capital and Successful Aging: The Role of Senior Housing. V: *Annals of Internal Medicine*, 139 (5), str. 395–400.
- Coleman James S. (1988). Social Capital and the Creation of Human Capital. V: *American Journal of Sociology*, 94, str. 95–121.
- Evans Gary W., Elyse Kantrowitz in Paul Eshelman (2002). Housing Quality and Psychological Well-Being Among the Elderly Population. V: *The Journals of Gerontology*, Series B 57 (4), str. 381–383.
- Fernandez-Caro Celia, Juan Antonio Modenes in Jeroen Spijker (2015). Living conditions as predictor of elderly residential satisfaction. A cross-European view by poverty status. V: *European Journal of Ageing*, 12 (3), str. 187–202.
- Filipovič Maša, Tina Kogovšek in Valentina Hlebec (2005). Starostniki in njihova vpetost v sosedstva omrežja. V: *Družboslovne razprave XXI* (49/50): str. 205–221.
- Galster George C. in Garry W. Hesser (1981). Residential Satisfaction: Compositional and Contextual Correlates. V: *Environment and Behavior*, 13 (6), 735–758.
- Gehmacher Ernest (2010). *The elders and social capital*. Prevention of loneliness and illness in old age. 3rd European Networking day in Vienna, Austria, 30. sept. – 1. okt. 2010.
- Golant Stephen M. (2018). Explaining the ageing in place realities of older adults. V Skinner Mark, Andrews Gavin in Cuthcin Malcom (ured.) V: *Geographical Gerontology: Concepts and Approaches*, str. 189–202. London: Routledge.
- Goriup Jana in Danijela Lahe (2018). *Poglavja iz socialne gerontologije*. Maribor: Alma Mater Europaea-Evropski center, Maribor, Alma Mater Press.
- Gray Anne (2009). The social capital of older people. V: *Ageing & Society*, 29 (1), str. 5–31.
- Koutsogeorgou Eleni, John Kenneth Davies, Kay Aranda, Anastasia Zissi, Maria Chatziikou, Milda Cerniauskaite, Rui Quintas, Alberto Raggi in Matilde Leonardi (2014). Healthy and active ageing: social capital in health promotion. V: *Health Education Journal*, 73 (6), str. 627–641.
- Lunsford Beverly in Danielle Janes (2016). Engaging Older Adults to Build Social Capital. V: *Journal of Nursing and Health Care*, 3 (1), str. 97–104.
- Mlinar Zdravko (2009). Časovna organizacija in kakovost bivalnega okolja. V: *IB revija*, 1, str. 79–90.
- National Institute of Aging (2020). Aging in place: Growing Older at Home. <https://www.nia.nih.gov/health/aging-place-growing-older-home> (15. januar 2020).
- Nygaard Mikael, Fredrica Nyqvist, Wouter Steenbeek in Gunborg Jakobsson (2015). Does social capital enhance political participation of older adults? A multi-level

- analysis of older Finns and Swedes. V: *Journal of International and Comparative Social Policy*, 31 (3), str. 234–254.
- Ponce Maria Soledad Herrera, Paul Pedro Elgueta Rosas in Maria Beatriz Lorca Fernandez (2014). Social capital, social participation and life satisfaction among Chilean older adults. V: *Revista de Saude Publica*, 48 (5), str. 739–749.
- Putnam Robert D. (1995). Tuning In, Tuning Out: The Strange Disappearance of Social Capital in America. V: *Political Science and Politics*, 28 (4), str. 664–683.
- Ramovš Jože (2014). Staranje in sožitje med generacijami v Občini Ivančna Gorica. V: *Kakovostna starost*. let. 17, št. 3, str. 3–28.
- Rioux Liliane in Carol Werner (2011). Residential satisfaction among aging people living in place. V: *Journal of Environmental Psychology*, 31, str. 158–169.
- Seljak Peter (2019). The relevance of social capital of older people for strengthening their residential satisfaction. V: Jana Gorip, Goran Gumze in Peter Seljak (ured.): *The challenges of social gerontology*, str. 13–27. Maribor, Alma Mater Europaea-Evropski center, Maribor, Alma Mater Press.
- Seljak Peter (2017). *Pomen bivalne kakovosti za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Doktorska disertacija*. Maribor: Alma Mater Europaea – ECM, Maribor.
- Sengupta Urmi in Allan G. Tipple (2007). Performance of Public sector housing in Kolkatta, India, in the Post reform Milieu. V: *Urban Studies*, 44 (10), str. 2009–2027.
- Smrke Urška, Matej Blenkuš in Gregor Sočan (2018). Residential satisfaction questionnaires: A systematic review. V: *Urbani izziv*, volume 29, no 2, str. 67–82.
- Socialni in kulturni kapital (2020). Šola za ravnateljce. Republika Slovenija, Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport. <http://sk.solazaravnateljce.si/predstavitev/opredelitev-skk/> (21. januar 2020).
- Stoeckel Kimberly J. in Howard Litwin (2013). Personal social networks in Europe: do people from different countries have different interpersonal solidarities? V: Axel Börsch-Supan, Martina Brandt, Howard Litwin in Guglielmo Weber (ured.), *Active ageing and solidarity between generations in Europe*, str. 277–287. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co.
- Tittenburn Jacek (2013). Social Capital. Trust and Ideology. V: *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 5 (1), str. 8–25.
- Terzano Kathryn. (2014). Residential Satisfaction. V Alex C. Michalos (ured.) *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Dordrecht: Springer.
- Wiles Janie L., Annette Leibling, Nancy Guberman, Jeanne Reeve in Ruth E. S. Allen (2012). The Meaning of »Ageing in Place« to Older People. V: *The Gerontologist*, 52(3), str. 357–366.

Naslov avtorja:

Dr. Peter Seljak

Alma Mater Europaea-Evropski center, Maribor

Slovenska ulica 17, 2000 Maribor

peter.seljak@almamater.si